

PROJEKTMATERIAL

Utveckling av svenska som andraspråk med särskild betoning på
muntlig och skriftlig kommunikativ förmåga

S:ta Maria folkhögskola

Innehållsförteckning

KKS/Folkbildningsrådets projekt	3
Projektnamn: Utveckling av svenska som andraspråk med särskild betoning på muntlig och skriftlig kommunikativ förmåga.....	3
A. Projektansvariga	3
B. Projektpresentation	3
1. Bakgrund:	3
2. Syfte:	3
3. Aktörer:	3
4. Den egna organisatoriska miljön:	4
5. Målgrupp/-er och rekrytering	5
C. Utveckling/Genomförande	5
6. Utbildningens uppläggning:	5
7. Utbildningens organisation:	6
8. Medarbetarnas/lärarnas arbete:	7
9. IT-stöd i projektet:	8
10. Samarbete/samverkan	9
D. Resultat	9
11. Kursekonomi:	9
12. Studerandes synpunkter på kursen/cirkeln:	10
13. Projektets nyhetsvärde; de viktigaste slutsatserna:	11
14. Utvärdering av projektet:	11

KKS/Folkbildningsrådets projekt

Projektnamn: Utveckling av svenska som andraspråk med särskild betoning på muntlig och skriftlig kommunikativ förmåga.

Kort sammanfattning på svenska och på engelska (högst ca 50 ord vardera):
Vi ville pröva IT-stödd uttalsundervisning för att kunna finna nya metoder att arbeta med uttal. Projektet har riktat sig till elever som inte har svenska som modersmål med stora brytningsavvikelser i sitt tal. Med speciella datorprogram kan eleven lyssna till förinspelad röst, därefter spela in sitt eget tal och jämföra.

The project has aimed at finding new teaching methods for Swedish as a second language, particularly pronunciation, by using the computer. We have found that the students have responded to it with enthusiasm, improved awareness and a willingness to keep on trying.

A. Projektansvariga

Projektledare: Gunilla Simonsson
Informationsansvarig: Anders Jarfjord
Utvärderingsansvarig: Monika Norell och Gunilla Simonsson

B. Projektpresentation

1. Bakgrund:

Varför valde ni att arbeta med det här projektet? Hur relaterar det till tidigare verksamhet i er organisation?

En majoritet av våra elever har ett annat språk än svenska som modersmål. Många olika språk är representerade på vår skola, såsom polska, ungerska, spanska, arabiska och romanes. Många elever har bott många år i Sverige men har detta till trots ett mycket dåligt svenskt uttal. Vi har gjort erfarenheten att det är mycket svårt att undervisa vuxna elever i uttal i grupp. Uttalet är intimt förknippat med personligheten och som lärare kan man ofta känna att man nästan kränker elevens integritet.

2. Syfte:

Vad ville ni uppnå med projektet? Vad skulle det leda till?

Vi ville testa om man med datorns hjälp kan underlätta för såväl lärare som elev i undervisningen i svenskt uttal. Vi hoppades att eleven genom att jämföra sin egen röst och sitt eget uttal med förinspelad röst skulle komma till insikt om avvikelser i sitt uttal som han/hon behöver korrigera.

Har projektets syfte ändrats under projekttiden? I så fall, hur?

Nej

3. Aktörer:

Vilka medverkade i projektet? Idégivning? Planering? Genomförande?

Två lärare i svenska som andraspråk samt totalt 16 elever.

Om ni samverkade med någon/några utanför den egna organisationen, vilka och varför?

Leif Eneberg, Ecom Media, som levererade Lingus - ett system för språkinlärning - och som stod för utbildningen i att använda programmet Lingus.

Elizabeth Hamneby, medialärare på Pildammsskolan i Malmö, som hjälpt oss med idéer och handhavande av programmet vad gäller inspelning av ljud och inläggning av bilder till övningarna.

Hans Schiött, Hogiainstitutet i Göteborg, som producerar kundanpassade övningar i svenska för Lingusprogrammet. Vid besök hos dem tog vi del av deras erfarenheter och egentillverkat material för uttalsundervisning.

Förutom Lingus har vi använt programmet Speechviewer III.

4. Den egna organisatoriska miljön:

Beskriv kortfattat den egna organisationen/arbetsplatsen (folkhögskolan, studieförbundet); utbildningskultur och pedagogiska traditioner.

Vi är en folkhögskola med endast en linje, d v s allmän linje. Vår huvudman är katolska kyrkan och vi erbjuder därför eleverna tillvalsämnen med andligt innehåll för fördjupning av den egna tron. Vi erbjuder dessutom kreativa ämnen som eleverna kan välja, som t ex målning.

Antalet elever är 60. Många olika språk är representerade på skolan och svenska språket är det som förenar. Vi har både svenska och svenska som andraspråk som kärnämnen på skolan. Eleverna är indelade i fyra olika grupper, en svenska AB, en svenska A, samt två grupper med svenska som andraspråk. Vid grupperingen av eleverna som läser svenska som andraspråk tar vi framförallt hänsyn till studiebakgrund.

Vi arbetar mycket med utvecklingen av elevernas kommunikativa förmåga i tal och skrift och försöker hitta nya metoder för vår undervisning.

Kommer den verksamhet som bedrivits inom projektet att fortsätta i framtiden?
Ja.

Anser ni att projektet haft inverkan på övrig utbildning/övrig verksamhet inom er organisation?

Ja! Verksamheten har mötts mycket positivt både av elever och kolleger. Medvetenheten om andraspråksinlärning har höjts både bland lärare och elever. Kolleger i andra ämnen såsom

t ex naturkunskap och religion har bett oss om att göra övningar i anslutning till olika texter där det har funnits ord och uttryck som eleverna har haft svårt att uttala (t ex föroreningar, försurning).

Programmet har även använts till att göra övningar i engelska, särskilt på nybörjarnivå. Detta är mycket uppskattat av eleverna.

5. Målgrupp/-er och rekrytering

För vilka studerande planerades och genomfördes projektet?

Projektet genomfördes för de studerande på skolan som har ett annat språk än svenska som modersmål och som har särskilda svårigheter med korrekt svenskt uttal.

Varför vände sig kursen till just dessa?

Vi hoppades att de genom att använda datorn och lyssna på sitt eget uttal skulle bli medvetna om vilka avvikelser i sitt tal de behöver arbeta bort. Genom att delta i projektet räknade vi också med att självkänslan skulle stärkas så att eleverna vågar yttra sig i olika sammanhang. Vi ser detta som en viktig demokratifråga.

Hur informerades om projektet?

Lärarna i svenska som andraspråk informerade vid terminsstarten i samband med att vi informerade om alla obligatoriska ämnen och tillvalsämnen samt gav vi extra i de båda grupperna som läser svenska som andraspråk.

Hur fungerade gällande urvals- respektive antagningssystem i relation till projektets mål?

Elevernas eget intresse var viktigast. Vissa elever som vi lärare ansåg borde delta uppmuntrade vi till att anmäla sig.

Hur fungerade rekryteringen? Nådde ni avsedd målgrupp?

Flera elever anmälde intresse. Vissa elever kunde inte delta av schematekniska skäl. Någon elev fick vänta en termin av samma anledning. Andra elever anmälde sig till pilotprojektet efter viss övertalning från lärarna.

C. Utveckling/Genomförande

6. Utbildningens uppläggning:

Vilken pedagogisk idé byggde kursen/studiecirkeln på?

Vi har använt oss av två stycken språkprogram Lingus samt Speechviewer III. Lingus är ett ramprogram i vilket man kan lägga in dels färdiga läromedel på CD-romskiva, dels egenproducerade övningar. Vi har i undervisningen använt oss av läromedlet *Så ska det låta* för Lingus-nätverk från Bilda förlag.

Speechviewer III kom inte i funktion förrän i slutet av projektet på grund av tekniska problem.

Eleverna har i olika övningar som fokuserar på olika företeelser i svenskt uttal lyssnat på förinspelad röst och därefter spelat in sin egen röst och jämfört sin egen röst med den förinspelade. De har också kunnat se skillnaden mellan de båda rösterna grafiskt i form av två kurvor på skärmen. Med hjälp av dessa övningar skulle eleverna bli medvetna om avvikelser i sitt uttal och bli motiverade att träna för att arbeta bort desamma.

Lärarens funktion har varit att introducera de olika övningarna samt arbeta uppföljande med eleven.

Eleverna har i slutet av varje lektion skrivit loggbok över vilka moment de gått igenom under lektionen samt vilka insikter de eventuellt kommit fram till.

Anser ni att den pedagogiska modellen fungerat som förväntat?
Eleverna har blivit medvetna om avvikelser i sitt tal och de har också blivit motiverade till att träna bort vissa avvikelser. Vår erfarenhet är dock att det tar mycket lång tid innan det märks något resultat i talet i vardagliga situationer. Eleverna kan producera ett mycket bra uttal när de sitter vid datorn men återfaller ofta i felaktigt uttal i normal talsituation.

Samspelet mellan lärare och elev har varit utvecklande för båda parter och mycket viktigt.

Läraren kunde arbeta jagstärkande och kreativt med eleven.

7. Utbildningens organisation:

Ingick obligatoriska träffar i kursen/cirkeln?

Hur många och hur långa?

Genomfördes de i närheten av de studerandes hemort eller hos utbildningsanordnaren?

Undervisningen var schemalagd 2x40 minuter en gång i veckan för vardera grupp och bedrevs i skolans kombinerade bibliotek och datasal med 8 st datorer.

Var kursen/cirkeln oberoende av tid, d v s kunde de studerande arbeta i sin egen takt?

Eleverna har arbetat i sin egen takt med övningarna inom ramen för 2x40 minuter i veckan. Möjlighet har funnits för eleverna att sitta och öva vid datorerna även vid andra tidpunkter som t ex under håltimmar och vid arbetsdagens slut om de så har önskat.

Var antagningen "rullande" eller skedde den vid fasta tidpunkter?

Antagning har skett i två omgångar, i början av höstterminen 2000 samt i början av vårterminen 2001.

Ingick strukturerat/planerat grupparbete i kursmodellen?

Ja, delvis vid genomgångar och dialogläsningar och uppföljningar. IT-mediet möjliggör huvudsakligen ensamarbete vid datorn, vilket också var önskemålet.

Anser ni att detta sätt att förhålla sig till obligatoriska träffar, individuell studietakt, antagning och grupparbeten fungerade bra?

Ja, i stort sett, eftersom antagningen i huvudsak byggts på frivillighet och intresse har verksamheten fungerat bra. I de fall där övertalning att delta gjorts har några avbrutit. Motiveringen för att avbryta kursen har varit att det är för sent i livet att göra något åt uttalet. Man har uttryckt att datorn borde tagits in i uttalsundervisningen på ett tidigare stadium under svenskinläringen. Den avsatta tiden en gång per vecka kan utökas.

8. Medarbetarnas/lärarnas arbete:

Vilken erfarenhet av distansutbildning fanns bland medarbetare/lärare när projektet startade?

Frågan är inte relevant då vi ej bedrivit distansundervisning. Detta skulle dock mycket väl låta sig göras via internet.

Hur har *lärarinsatserna* organiserats under genomförandet av kursen/cirkeln? Lärarna har under vårterminen haft nedsättning i undervisningsskyldighet med två lektioner i veckan. Vi har dessutom under projekttiden haft två heldagar och fyra halva dagar fria från undervisning för utbildning.

Projektgrupperna har legat på två morgonpass, där de medverkande lärarna ej hade annan lektionstid.

Har insatserna varit annorlunda än i tidigare och motsvarande kurser/cirklar? På vilket sätt?

Vi har aldrig tidigare haft kurser i uttal med datorstöd.

Har IT-stödet medfört att *mer/mindre* lärartid gått åt?

Det är svårt att ge något svar på frågan. Undervisningen har genomförts som ett pilotprojekt.

Tidigare har lärarna tidvis avstått från att undervisa i uttal p g a att det varit för känsligt.

Har IT-stödet ändrat *innehållet* i lärarinsatserna?

Undervisningen har inneburit gemensamma genomgångar av olika moment och har därefter bedrivits mera individualiserat än tidigare försök till undervisning i grupp utan dator.

Har IT-stödet ändrat *formerna* för lärarinsatserna?

Lärarinsatserna har mer karaktären av instruktion, handledning och uppföljning. Eleven är mycket mera aktiv än i traditionell uttalsundervisning utan datorstöd. Samarbetet lärare-elev har intensifierats och läraren har haft två viktiga funktioner, nämligen att skapa ett tryggt klimat och att uppmuntra.

Annat?

Genom att läraren fått möjlighet att kommunicera enskilt med eleverna kring uttalsfrågor i ett positivt och motiverande klimat har lärarna lärt sig mer om olika språkgruppers speciella behov. Lärare och elever har gemensamt och enskilt funnit kreativa lösningar.

Har ni använt "ledig tid" (hemma, efter arbetstid) för datorstödd handledning? Ja för oss lärare. (Har vi förstått frågan rätt? Vems handledning?)

Anser ni att ert sätt att organisera lärarnas arbete fungerade bra?

Om vi hade kunnat arbeta utan problem med tekniken hade det varit bra. Men de tekniska problemen kunde vi inte förutse. Det gick lång tid efter utbildningstillfällena innan vi kunde sätta oss vid datorn och själva göra övningar. Vi hade då hunnit glömma det vi lärt oss och vi fick lägga tid på att sätta oss in i allt igen. Vi anser därför, med facit i hand, att vi skulle ha avsatt mer tid.

9. IT-stöd i projektet:

Vilket/vilka IT-medier användes inom projektet?

Datorer

Varför valde ni detta/dessa medier?

Vi trodde att datorn kunde vara till hjälp i den känsliga uttalsundervisningen. Se ovan.

Hur användes de i projektet?

För eleven: avlyssning av förinspelat tal och inspelning av eget tal samt grafisk återgivning av talet i form av kurvor på skärmen.

För lärarna: Programmet Lingus erbjuder lärarna möjligheten att göra egna övningar. För oss som talar skånska är det av stort värde eftersom förinspelat material ofta är på uppländska med för oss ibland helt avvikande uttal.

Programmet Lingus erbjuder också möjligheten att göra egna diktamensövningar, där eleven med hjälp av lucktexter skriver ner på skärmen det de hör.

Programmet Speech Viewer ger möjlighet att träna bl a röstvolym och andning, vilket är viktigt för att få rätt språkmelodi.

Vilken erfarenhet av detta/dessa IT-medier fanns bland medarbetare/lärare när projektet startade?

En lärare hade deltagit vid demonstrationer av uttalsprogram i samband med läromedelspresentationer. En av lärarna saknade helt erfarenhet.

Har valet av teknikstöd förändrats efter det ansökan beviljats?

Nej. (Har vi förstått frågan rätt?)

Har det varit problem för lärarna att använda IT-stödet? I så fall, på vilket sätt?

Våra åtta datorer behövde kopplas samman till ett nätverk. Tekniska problem uppstod i samband med detta arbete och det tog lång tid innan de var åtgärdade.

Har de studerande haft problem med IT-stödet i samband med kursen? I så fall, på vilket sätt?

Vi har haft tekniska problem i form av att deras eget inspelade ljud inte gått att höra. Speech Viewer-programmet gick inte att installera förrän i slutet av projekt-tiden.

Saknade du någon/några funktioner i de program&system ni använde?

Vi saknade möjligheten att kunna lagra elevernas intalade material. Denna funktion skulle ha varit mycket användbar i samband med uppföljning och utvärdering. Vi har spelat in elevernas tal på separat bandspelare i samband med kursstarten. Vi har också i slutet av terminen låtit eleverna tala in samma text igen och på så sätt kunnat göra en viss utvärdering av resultatet. Detta förfaringssätt är dock mycket omständligt.

Om ni kunnat göra om kursen/projektet vad gäller IT-stöd, hur hade ni då gjort?

Vi hade nog i stort sett genomfört kursen på samma sätt, dock hade vi avsatt mer lärartid och sett till att datorerna var körklara vid kurs/projekt-starten. Vi har nu efter hand lärt oss vilka tekniska åtgärder som måste göras för att kunna använda uttalsprogrammen på datorerna.

10. Samarbete/samverkan

Hur fungerade samarbetet med eventuella *externa samarbetspartners* (utanför den egna organisationen)?

Mycket bra. Vi har fått stöd och inspiration.

Hur togs projektet emot i den *egna organisationen*?

Positivt trots att vi haft dåligt med tid för att informera andra lärare. Vi kunde ha gjort mer konkret, t ex gemensamma tväramnesövningar. Detta kunde som positiv bieffekt använts som pådrivning av samarbetet över ämnesgränserna.

Om ni haft problem eller mötts av motstånd, vari bestod de och vad anser ni att de berodde på? (Regler/förordningar som styr er verksamhet? Organisatoriska förhållanden? Annat?)

Vi har framför allt haft tekniska problem som berott på att vi under stor del av projekttiden lidit brist på resurser av teknisk support.

Hur fungerade (sam)arbetet *inom projektet*?

Alldeles utmärkt förutom att två elever avbrutit kursen p g a att de anser det för sent att göra något åt sitt uttal.

Om ni hade problem med (sam)arbetet inom projektet, vad anser ni att de berodde på? (Regler/förordningar som styr verksamheten? Organisatoriska förhållanden? Annat?)

De elever som avbrutit kursen hade övertalats att delta. De hade också en halvtimme före kursen vilket gjorde att de ofta uteblev från undervisningen.

D. Resultat

11. Kursekonomi:

Hur mycket KK-stiftelsemedel tilldelades projektet?

100.000 kronor

Hur mycket har projektet kostat totalt? Skilj om möjligt på utvecklings- och driftskostnader.

100.000 kronor

Kostnader för Lingus resp Speech Viewer III:

8 st Lingus programlicenser (grundmodul)	15250
Uttalsanalysmodul Linguascope skollicens	11250
Arvode för utbildning i språkssystemet Lingus	16875
Arvode för pedagogisk o teknisk utbildning	2000

Kringkostnader för Lingus-programmet:	
Nätverkssammankoppling av 8 st datorer	15188
Support	3000

Så ska det låta - ett multimediebaserat uttalsmaterial i svenskt uttal för Lingus-nätverk	5681
2 st Arbetsböcker till Så ska det låta	391

Resor, uppehälle och konferensavgift i samband med utbildning och konferensdeltagande	6000
--	------

Supportavtal för att uppdatera Lingusprogrammet är 8 % per år av total licenskostnad, dock lägst 1000 kr.

Speech Viewer II	10314
Introduktionskurs i att hantera programmet	3750

Om möjligt, försök att uppskatta skillnaderna i driftskostnader mellan projektet och motsvarande kurs/utbildning i traditionell form.

Detta är svårt och näst intill omöjligt för oss att göra. En kostnad för undervisning i "traditionell" form är för en lärobok med uttalsövningar, ca 110 kr per deltagare.

Hur många/hur stor andel av de antagna studerande har genomfört kursen som planerat?

Av totalt 16 elever har en elev avbrutit p g a att han slutat skolan HT 2000, en elev p g a dödsfall, en p g a sjukdom och tre elever p g a bristande motivation.

Har projektet kunna hållas inom de preliminära ekonomiska ramarna?

Ja

12. Studerandes synpunkter på kursen/cirkeln:

Vilken nytta anser de studerande att de haft av kursmaterialet (studiehandledning, annat förproducerat material) för sin inläring?

Vi har genomfört en skriftlig utvärdering med eleverna. På en skala stor nytta/nytta/liten nytta/ingen nytta har eleverna redovisat att de har haft stor nytta av samtliga kapitel i läromedlet *Så skall det låta*. Melodikurvorna i Linguascope anser de var mycket bra och användbara som medel för korrigerings. Alla tycker de att lärarna har haft en stor betydelse som pedagog för vägledning, stöd och uppmuntran. Läraren kan förklara, svara på frågor och ge tips till olika språkgrupper.

Man har haft stor användning av loggbok för att veta var man slutade senast och för uppföljning samt repetition av avsnitt man har haft speciella svårigheter med.

De flesta tycker att tiden har varit för kort. Man vill ha mer både i frekvens och tid.

Ingen tycker att lokalerna är bra. Det har varit för trångt och man behöver mera luft. Man vill ha större lokaler där man inte stör varandra.

Tekniken är man i stort nöjd med men det har varit problem ibland med hörlurarna.

Eftersom det inte går att spara rösterna i Lingusprogrammet har vi spelat in eleverna på separat bandspelare dels i början dels i slutet av kursen för att kunna se förändringar. Eleverna tycker att det har varit värdefullt att se förändringar och då särskilt se sina förbättringar.

Ett par elever uttrycker att det har varit särskilt värdefullt för dem att göra övningar på skånska vad gäller såväl satsmelodi som enskilda ljud.

Samtliga elever vill fortsätta. En elev som slutar denna termin föreslår att vi skall ha IT-stödd uttalsundervisning på kvällstid så att hon kan fortsätta där.

Vilka var de vanligast förekommande positiva omdömena om kursen/cirkeln?
Det har varit intressant och roligt. Man kan sätta sig vid datorn och träna uttal vid behov. Man kan lyssna på sin egen röst och bli medveten om hur man uttalar. Man har känt sig trygg i undervisningssituationen.
Det har varit bra att skriva loggbok varje gång för det har underlättat att komma ihåg vad man har gjort.

Vilka var de vanligast förekommande negativa omdömena om kursen/cirkeln?
Tiden var för kort. Man vill ha två gånger i veckan i stället för en gång. I övrigt finns inga negativa omdömen.

13. Projektets nyhetsvärde; de viktigaste slutsatserna:

Vilka positiva respektive negativa erfarenheter vill ni dela med er beträffande; Förutsättningar för *utveckling* av verksamhet med inriktning mot IT inom er egen organisation och eventuellt i samverkan med externa aktörer? Förutsättningar för *genomförande* av verksamhet med inriktning mot IT inom er egen organisation och eventuellt i samverkan med externa aktörer?

Utifrån er erfarenhet; vilka viktiga hinder återstår att undanröja?
Lokalmässiga hinder, d v s få tillräckligt tilltagna lokaler.

14. Utvärdering av projektet:

Hur har ni samlat in de uppgifter som ni lämnar i denna utvärdering av ert projekt?
Skriftligt frågeformulär samt kontinuerliga samtal.